

УДК 35.082.4(477)

С. В. Ківалов

ПРИНЦИПИ ДЕРЖАВНОЇ СЛУЖБИ У НОВОМУ ЗАКОНІ «ПРО ДЕРЖАВНУ СЛУЖБУ»

Термін «принципи державної служби» (від лат. «principium» – основні, найзагальніші, вихідні положення) зазначає основні риси, суттєві характеристики, зміст і значення самої державної служби. Принципи державної служби – це основоположні ідеї, настанови, які виражають об'єктивні закономірності та визначають науково обґрунтовані напрями реалізації компетенції, завдань і функцій державної служби, повноваження державних службовців. Важливо зазначити, що принципи – це завжди суб'єктивне поняття, оскільки воно формується людиною з урахуванням таких суттєвих чинників, як правова культура, досвід, основні положення правової системи, рівень розвитку законодавства тощо. Принципи державної служби закріплюються в Конституції України (ст. 3, 17, 19 – відповідальність органів виконавчої влади (посадових осіб) за доручену справу перед людьми й державою, ст. 6 – поділ влади на законодавчу, виконавчу й судову, ст. 8 – верховенство права, ст. 17 – соціальний захист службовців, ст. 24 – рівність прав громадян перед законом, ст. 37 – політична нейтральність) [1], Законі «Про державну службу» (ст. 3) та інших нормативно-правових актах [2]. Єдиного вичерпного переліку нормативно закріплених принципів немає, оскільки вони є досить різноманітними, численними і взаємообумовленими один одним.

Водночас слід зазначити, що ст. 3 цього Закону передбачає перелік принципів державної служби, який частково є оновленим, оскільки передбачає такі новітні принципи, які не були передбачені в попередньому Законі «Про державну службу» (1993 р.): патріотизм, верховенство права, доброчесність, політична неупередженість, прозорість діяльності. Натомість із переліку принципів вилучено такі: демократизм, гуманізм, соціальна справедливість, ініціативність, компетентність, відданість справі, дотримання прав і законних інтересів органів місцевого самоврядування й дотримання прав підприємств, установ та організацій, об'єднань громадян [3].

Принцип верховенства права. Слід зазначити, що принцип верховенства права останнім часом передбачається рядом законодавчих актів як основоположна ідея функціонування певної суспільно-правової інституції (ст. 8 КАС України [4], ст. 3 Закону України «Про Кабінет Міністрів України» [5], ст. 2 Закону України «Про центральні органи виконавчої влади» [6] тощо). Водночас у жодному із цих законодавчих актів не визначено поняття принципу «верховенство права», що свідчить про неоднозначність і складність цього завдання. Відповідно до Рішення Конституційного Суду України у справі за конституційним поданням Верховного Суду України щодо відповідності Конституції України (конституційності) положень ст. 69 Кримінального кодексу України (справа про призначення судом більш м'якого покарання) верховенство права – це панування права в суспільстві [7]. Верховенство права вимагає від держави його втілення у правотворчу та правозастосовну діяльність, зокрема в закони, які за своїм змістом мають бути проникнуті

передусім ідеями соціальної справедливості, свободи, рівності тощо. Одним із проявів верховенства права є те, що право не обмежується лише законодавством як однією з його форм, а включає й інші соціальні регулятори, зокрема норми моралі, традиції, звичаї тощо, які легітимовані суспільством і зумовлені історично досягнутим культурним рівнем суспільства. Усі ці елементи права об'єднуються якістю, що відповідає ідеології справедливості, ідеї права, яка значною мірою дістала відображення в Конституції України. Таке розуміння права не дає підстав для його ототожнення із законом, який іноді може бути й несправедливим, у тому числі обмежувати свободу та рівність особи.

Справедливість – це одна з основних засад права, вона є вирішальною у визначенні його як регулятора суспільних відносин, одним із загальнолюдських вимірів права. Зазвичай справедливість розглядають як властивість права, виражену, зокрема, в рівному юридичному масштабі поведінки й у пропорційності юридичної відповідальності вчиненому правопорушенню. Європейський суд із прав людини, який діє на підставі Європейської Конвенції про захист прав людини й основоположних свобод [8], надаючи тлумачення принципу верховенства права, визначає такі вимоги, що постають із цього принципу:

1) якість закону. Важливо зазначити, що під законом у цьому випадку розуміється правова норма. Насамперед закон повинен бути доступним особі (однозначним, зрозумілим, чітким), прийнятим з отриманням установленної процедури;

2) захист від свавілля. Має бути створений дієвий механізм забезпечення прав і свобод особи від незаконного посягання органів публічної влади. Насамперед мова йде про створення системи органів судового контролю і судового захисту, яка має забезпечити об'єктивний незалежний безсторонній захист особи на підставі визначеної правової процедури;

3) доступ до суду. Ця вимога є логічним продовженням попередньої та її забезпеченням. Вона означає, що кожна особа має однакове право на звернення до незалежного суду, право на захист у судовому порядку, право на позов, право на прийняття законного судового рішення. Ніхто не має права вмішуватися у здійснення правосуддя;

4) юридична визначеність. Ця вимога найбільше проявляється у постановці обов'язкового судового рішення, яке має такі ознаки: а) не може бути відмінене жодним державним органом, окрім у встановленому законом порядку; б) у разі вступу його в законну силу має обов'язковий характер незалежно від особи (юридичної або фізичної), якої воно стосується; в) за будь-яке перешкодження в його виконанні, затримання виконання або позбавлення юридичної сили передбачається юридична відповідальність;

5) невтручання законодавчої влади у здійснення правосуддя. Законодавча влада в особі Верховної Ради України, як і, власне, інші юридичні та фізичні особи, не має права втручатися у здійснення правосуддя з метою досягнення певного судового рішення.

Принцип патріотизму та служіння народу України постає зі ст. 3 Закону «Про державну службу» (2011 р.), яка встановила, що «людина, її життя і здоров'я, честь і гідність, недоторканність і безпека визнаються в Україні найвищою соціальною

цінністю». Патріотизм – це любов до своєї Вітчизни, і перш за все, він знайшов свій прояв у тексті Присяги державного службовця: «...вірно служити Українському народу, поважати та охороняти права, свободи і законні інтереси людини і громадянина, честь держави...» Стаття 8 Конституції України передбачає принцип верховенства права, реалізація якого вимагає підпорядкування діяльності державних органів потребам реалізації й захисту прав людини, забезпечення їх пріоритетності перед іншими цінностями в Україні. Це означає, що вся діяльність державної служби має бути спрямованою на служіння інтересам і кожного громадянина, і всього народу. Служіння інтересам народу є можливим лише за умови запровадження такого правового режиму взаємостосунків між органами держави і громадянами, за яким людині буде гарантовано як реальне додержання її прав і свобод, так і надійний правовий захист у разі їх порушення. Забезпечення реалізації такого правового режиму покладається на державну службу. Одним з елементів такого правового режиму взаємовідносин є надання громадянам органами виконавчої влади «адміністративних послуг». Сама назва говорить про те, що держава в особі державних органів через державних службовців служить людині в реалізації нею свого права чи законного інтересу.

Принцип законності є загальним принципом діяльності державних органів. Одним із проявів цього принципу є прийняття Присяги державного службовця, в якій він присягає «...суворо додержуватися Конституції та законів України, втілювати їх у життя...» Законність державної служби знаходить свій прояв у тому, що державний службовець зобов'язаний виконувати свою професійну діяльність у межах, що встановлені чинним законодавством, відповідно до повноважень державного органу, в якому він заміщає державну посаду, не виходячи за рамки своїх посадових прав та обов'язків. Інакше кажучи, державний службовець може здійснювати лише ті дії, які передбачені чинним законодавством. Важливим проявом законності державної служби є те, що рішення, які приймає державний службовець, мають бути прийняті в межах його повноважень і відповідати нормативно-правовим актам вищої юридичної сили. Одним зі стримувань від порушення цього принципу є передбачення щодо державних службовців низки обмежень, які спрямовано на забезпечення саме законності в діяльності державних органів у цілому і діяльності державної служби зокрема. Державні службовці зобов'язані виконувати розпорядження та вказівки своїх керівників, що забезпечує реалізацію цього принципу. Попри це реалізація цього принципу була б не повною, якби ст. 60 Конституції України і ст. 12 Закону «Про державну службу» не передбачали права на відмову від виконання незаконного розпорядження чи наказу (ст. 12 Закону). Цей конституційний постулат, у першу чергу, стосується державних службовців. Так, ч. 1 ст. 12 визначає, що державні службовці під час виконання посадових обов'язків діють у межах повноважень, визначених законодавством, та відповідно до посадових інструкцій. Це положення є логічним продовженням принципу законності державної служби (ст. 3 Закону) й обов'язку державного службовця діяти лише на підставі, в межах та у спосіб, передбачені Конституцією й законами України (ст. 11 Закону). Єдиним уточненням цього положення у ст. 12 Закону «Про державну службу» є те, що державний службовець має діяти в межах повноважень, визначених посадовою інструкцією (ст. 1 Закону).

Принцип рівного доступу до державної служби закріплено у ст. 38 Конституції України, в якій передбачено, що «громадяни користуються рівним правом доступу до державної служби, а також до служби в органах місцевого самоврядування», та в ст. 15 Закону «Про державну службу», згідно з якою «право на державну службу мають громадяни України, яким виповнилося 18 років, які вільно володіють державною мовою». Водночас забороняється будь-яка дискримінація щодо прийняття на державну службу за такими ознаками, як раса, колір шкіри, політичні, релігійні й інші переконання, стать, етнічне й соціальне походження, майновий стан, місце проживання. Окрім цього, Законом «Про державну службу» чітко регламентується перелік підстав, які можуть бути обмеженнями для вступу на державну службу: недієздатність або обмежена дієздатність особи; судимість за вчинення умисного злочину, яка є непогашеною або незнятою в установленому законом порядку; позбавлення права займатися діяльністю, пов'язаною з виконанням функцій держави, або обіймати відповідні посади; накладення адміністративного стягнення за корупційне правопорушення – протягом року з дня набрання відповідним рішенням суду законної сили; громадянство іншої держави. Окрім цього, не допускається призначення осіб на посади державної служби, на яких вони будуть безпосередньо підпорядковані близьким родичам (ст. 15 Закону). Уперше реалізація цього принципу гарантована ст. 14 «Захист права доступу до державної служби та прав державного службовця» Закону «Про державну службу». Цей Закон уперше передбачає підстави та порядок захисту права доступу до державної служби; захисту прав державного службовця. Стаття 15 Закону покликана створити належний законодавчо-процедурний механізм реалізації конституційного права на державну службу. Частина 1 ст. 15 визначає два основні моменти, які є взаємопов'язаними, взаємообумовленими та взаємозалежними:

1) права, які можуть бути захищені. Насамперед у коментованій нормі мова йде про захист двох видів прав: а) права доступу до державної служби, яке, у свою чергу, становлять право доступу до участі в конкурсі на заміщення вакантної посади державної служби і право за результатами конкурсу бути рекомендованим для призначення на посаду державної служби; б) прав державного службовця;

2) осіб, які мають право на захист. Окрім переліку прав, що потребують захисту, ч. 1 ст. 15 передбачає перелік осіб, які можуть звернутися за захистом своїх прав. Цих осіб слід класифікувати на три групи: особи, які претендують на статус державних службовців; особи, яких наділено статусом державних службовців, тобто державні службовці; особи, яких звільнено з державної служби.

Принцип професіоналізму дещо відрізняється від принципу професіоналізму й компетентності, який було передбачено в Законі «Про державну службу» (1993 р.), проте ця відмінність переважно полягає в самій назві, а не у змістовному навантаженні, оскільки Закон увів у нормативний обіг поняття «професійна компетентність державного службовця», в якому й акумульовано і професіоналізм, і компетентність. Таким чином, принцип професіоналізму є комплексним за своїм змістом і включає в себе чинники, різні за своєю сутністю. Професіоналізм постає зі змісту ст. 1 Закону, згідно з якою державна служба є професійною діяльністю, а виконання повноважень державних органів є професією, яка вимагає високої

кваліфікації, особливої майстерності, що набуваються і підтримуються в результаті систематичної і безперервної освіти. В юридичній літературі зазначається, що термін «професіоналізм» означає глибоке і всебічне знання й володіння практичними навичками в певній галузі суспільної діяльності. У свою чергу сутність терміна «компетентність» полягає у знанні предмета діяльності, наявності професійної освіти, навичок у роботі, вивченні й оволодінні передовим досвідом. Таким чином, професіоналізм зобов'язує державного службовця бути постійно готовим до здійснення посадових повноважень; добре знати предмет власної державно-службової діяльності; знати свої обов'язки і права, повною мірою й якісно здійснювати функції і повноваження, передбачені законодавством і посадовими положеннями та інструкціями; володіти правилами і процедурами діяльності в органах державної влади; мати загальну і спеціальну професійну підготовку; знати юридичні й морально-етичні норми у сфері державної служби.

Важливим є те, щоб державним службовцям було створено належні умови для підвищення ними своєї кваліфікації і належного виконання службових обов'язків, тобто для реалізації принципу професіоналізму і компетентності. У зв'язку із цим державні органи та їхні керівники зобов'язані на нормативному рівні чітко визначати компетенцію державного органу та його структурних підрозділів; затверджувати посадові інструкції для кожного державного службовця; підтримувати професіоналізм і компетентність кадрів; створювати умови для стійкої службової діяльності; забезпечувати плідне співробітництво в апараті державних органів молодих державних службовців та державних службовців зі стажем.

Принцип добросовісності є новітнім для державної служби, його буквально значення становлять «моральна якість» і «чеснота». Однак його змістовне навантаження є суттєво ширшим, в узагальненому вигляді це патріотизм, шанобливість, сумлінність, працьовитість, дисциплінованість, гідність, вдячність, милосердя, щирість, відповідальність. Щодо державної служби і державних службовців цей принцип, насамперед, полягає в тому, що основним змістом діяльності державних службовців є служіння суспільним інтересам, інтересам народу. Зазначене дозволяє визначити добросовісність як спрямованість дій державного службовця виключно на захист публічного інтересу та його відмову від приватних інтересів під час здійснення своїх службових повноважень. Принцип добросовісності знайшов своє відображення у змісті Присяги державного службовця. Саме принцип добросовісності обумовлений необхідністю викорінення зі сфери державної служби як конфлікту інтересів, так і проявів корупції. Обов'язок додержуватися вимог законодавства у сфері запобігання і протидії корупції є одним з основоположних у правовому становищі державного службовця, оскільки саме цей обов'язок передусім визначає добросовісність і правомірність діяльності державного службовця, зокрема, авторитетність і престижність державної служби в цілому. Цей обов'язок обумовлений, перш за все, Законом «Про засади запобігання і протидії корупції», який визначає основні параметри поведінки державного службовця саме з точки зору його добросовісності [9]. За своїм змістом цей обов'язок є складною юридичною конструкцією, яку становлять:

1) обмеження щодо використання службового становища; сумісництва та суміщення з іншими видами діяльності; одержання дарунків (пожертв); роботи близь-

ких осіб; осіб, які звільнилися з посад або припинили діяльність, пов'язану з виконанням функцій держави, місцевого самоврядування;

2) вимоги щодо фінансового контролю; прозорості інформації; вжиття заходів щодо протидії корупції.

Принцип політичної неупередженості не передбачався в попередньому Законі «Про державну службу» (1993 р.). Водночас ряд законів, які регулюють окремі види державної служби, передбачають принцип безпартійності («Про міліцію» [10], «Про прокуратуру» [11], «Про службу безпеки України» [12] тощо). Принцип політичної неупередженості державної служби в цілому і державного службовця зокрема обумовлюється ст. 35 (свобода совісті) і ст. 36 (свобода об'єднання в політичні партії і громадські організації) Конституції України. У Законі «Про державну службу» принцип політичної неупередженості вперше передбачений щодо адміністративних державних службовців і спрямований на забезпечення ефективності й дієвості державної служби. При цьому слід звернути увагу на те, що й у чинному законодавстві, і в юридичній науці використовуються такі схожі поняття: «безпартійність», «політична нейтральність», «політична неупередженість». Аналіз їхнього змістовного навантаження дозволяє зазначити, що найбільш суворим і жорстким, безперечно, є поняття «безпартійність», яке висуває таку однозначну вимогу, як «не бути членом політичної партії чи політичного руху». Саме ця вимога висувається до службовців спеціалізованої і мілітаризованої державної служби [13]. Поняття «політична нейтральність» і «політична неупередженість» є певною мірою м'якшими, оскільки не забороняють членство в політичних партіях і політичних рухах, а висувають вимоги щодо утримання від демонстрації політичних поглядів, політичних уподобань, особливого ставлення до політичних партій під час виконання своїх службових обов'язків. Таким чином, і політична нейтральність, і політична неупередженість дозволяють особі бути членом політичної партії, але не дозволяють проявляти свою політичну приналежність під час виконання службових обов'язків.

Політична неупередженість – це здійснення державним службовцем своїх службових повноважень без урахування такого: а) політичних мотивів чи обставин, що не стосуються предмета його службової діяльності; б) особистої прихильності або неприязні до будь-яких осіб; в) особистих політичних поглядів або переконань. Державному службовцю слід уникати демонстрації в будь-якому вигляді своїх політичних переконань або поглядів, не використовувати службові повноваження в інтересах політичних партій чи їх осередків. Принцип політичної нейтральності забороняє державному службовцю таке: а) використовувати своє службове становище, майно та інші матеріальні ресурси державного органу, в якому він працює, для здійснення політичної діяльності; б) залучати підлеглих йому осіб до участі в політичній діяльності; в) брати участь у публічних політичних дебатах (крім випадків, коли участі в таких дебатах вимагає виконання службових обов'язків); г) проводити політичну, в тому числі передвиборну, агітацію; д) використовувати партійну символіку під час виконання службових обов'язків.

Слід зазначити, що принцип політичної неупередженості відрізняється від принципу безпартійності, оскільки перший надає можливість державному службовцю

бути членом політичної партії, однак забороняє йому відстоювати інтереси своєї партії, використовуючи своє службове становище, а принцип безпартійності забороняє бути членом політичної партії. Однак слід мати на увазі, що можна й не бути членом політичної партії, проте захищати її інтереси під час виконання своїх посадових обов'язків, тобто принцип безпартійності не забезпечує партійної неупередженості державного службовця. Принцип політичної неупередженості має на меті захищати державних службовців від впливу й контролю з боку політичних партій так, щоб вони могли ефективно працювати незалежно від того, яка партія приходить до влади. Водночас принцип політичної неупередженості також захищає державних службовців від втрати своїх посад за політичними мотивами у випадках, коли одна партія змінює іншу при владі, тобто все, що пов'язує державного службовця з політичною партією, є його особистою справою і не має відношення до його державно-службової діяльності. Для забезпечення принципу політичної неупередженості важливе практичне значення має чітке розмежування понять «державний службовець» і «державний політичний діяч».

Принцип прозорості діяльності (принцип гласності відповідно до Закону «Про державну службу» 1993 р.) передбачає доступність управлінської діяльності для громадян, відкритість функціонування органів державної влади й органів місцевого самоврядування, суспільний і судовий контроль щодо дотримання державними службовцями конституційних прав, свобод і законних інтересів громадян. Важливо зазначити, що прозорість у діяльності державних службовців насамперед передбачає можливість будь-якої заінтересованої особи отримати у визначеному законодавством порядку від органу публічної влади або окремого публічного службовця інформацію про його діяльність та рішення, за винятком інформації, доступ до якої відповідно до закону є обмеженим. Прозорість у діяльності державних службовців забезпечується такими шляхами: а) оприлюднення в засобах масової інформації або в інший спосіб проектів нормативно-правових актів, прийнятих нормативно-правових актів та правових актів індивідуального характеру; б) забезпечення вільного доступу до інформації довідкового характеру; в) забезпечення можливості звернення до державного органу або окремого державного службовця зі зверненням про надання відповідної інформації.

У рамках цього принципу державному службовцю забороняється обмежувати доступ осіб до інформації, яка не є таємною чи конфіденційною, з метою приховування певних дій чи відомостей, що підривають його службовий авторитет і можуть зашкодити репутації органу, в якому він працює, а також подавати завідомо неповну або недостовірну інформацію. Натомість державний службовець повинен із повагою ставитися до діяльності представників засобів масової інформації, пов'язаної з інформуванням суспільства про діяльність державних органів, органів місцевого самоврядування та їх посадових осіб, а також подавати таким представникам, у встановлених законами випадках і порядку, достовірну інформацію та сприяти її отриманню, якщо така інформація не є таємною чи конфіденційною.

Принцип персональної відповідальності державного службовця за виконання службових обов'язків і дисципліни посідає особливе місце в системі принципів і відіграє важливу роль у практичній реалізації завдань і функцій держави. Цей

принцип закріплює саме юридичну відповідальність – кримінальну, адміністративну, дисциплінарну, цивільно-правову, матеріальну. У першу чергу державний службовець несе відповідальність за невиконання (тобто повне ігнорування) або неналежне (неякісне, поверхове, несвочасне) виконання ним своїх службових обов'язків. Неналежне виконання може мати прояв, наприклад, у підготовці та прийнятті неякісного управлінського рішення. Невиконання або неналежне виконання державним службовцем своїх службових обов'язків або недотримання дисципліни являють собою склад проступку (адміністративного, дисциплінарного, цивільно-правового), який є підставою для застосування того чи іншого виду юридичної відповідальності.

Звернення до зарубіжного досвіду визначення принципів публічної служби свідчить, що залежно від їхнього законодавчого регулювання країни слід поділити на три групи:

1. Ті, в яких принципи чітко визначено законом про публічну службу. Аналогічно до Закону України «Про державну службу» чіткий перелік принципів публічної служби передбачений у ст. 18 Закону Болгарії «Про державного службовця», ст. 1 Кодексу цивільних службовців Греції, ст. 3 Закону Литви «Про публічну службу». Так, ст. 18 Закону Болгарії визначає, що проходження державної служби спирається на принципи законності, лояльності, відповідальності, стабільності, політичної нейтральності та ієрархічної підлеглості [14]. Стаття 1 Кодексу Греції, яка має назву «Принципи Кодексу цивільних службовців», визначає, що «мета цього Кодексу полягає у встановленні однакових й універсальних правил щодо найму та статусу цивільних адміністративних службовців на основі принципів оцінки здібностей і соціальної солідарності, а також захисту максимальної можливої продуктивності їхніх розпоряджень» [15]. Найбільш об'ємно й чітко визначено принципи у ст. 3 «Основні принципи етики публічної служби та публічних службовців» Закону Литви, відповідно до якої принципами публічної служби є верховенство права, рівність, лояльність, політична нейтральність, прозорість, відповідальність за прийняті рішення, кар'єрний розвиток, а принципами етики публічних службовців є повага до людини та держави, справедливість, неупередженість, порядність, об'єктивність, відповідальність, публічність, зразковість [16].

2. Ті, в яких принципи чітко не визначено, однак вони передбачаються як правові положення в різних статтях спеціального закону. Прикладом визначення принципів державної служби в завуальованій формі є Закон Франції «Про права та обов'язки службовців» [17]. Відповідно до абз. 1 ст. 6 bis цього закону «ніякого розрізнення, прямого чи непрямого, не може проводитися між службовцями залежно від статі». При цьому в нормі не зазначається, що це положення є принципом служби. Водночас п. 1 абз. 4 ст. 6 bis зазначає, що «ніякий захід, особливо щодо добору, призначення на посаду, підвищення кваліфікації, оцінки, дисципліни, підвищення по службі, не може бути застосований до службовця на підставі того, що він відчув на собі або відхилив спрямовані проти нього дії, що суперечать принципам, викладеним в абз. 1 цієї статті». Тільки таким чином у законі визначено, що положення, яке передбачено в абз. 1 ст. 6 bis, є принципом служби у Франції. Аналогічно регулюються принципи цивільної служби у Латвії (ст. 3 Закону Латвії

«Про державну цивільну службу» передбачає, що «мета цього закону – визначити правовий статус цивільної служби, лояльної до уряду, професійної, політично нейтральної, що гарантує верховенство права та стабільність, ефективно та прозоре функціонування публічної адміністрації» [18]), Польщі (ст. 1 Закону Польщі «Про цивільну службу» встановлює, що «з метою забезпечення професійного, старанного, неупередженого й політично нейтрального виконання завдань держави запроваджується цивільна служба та визначаються правила вступу до цієї служби, правила її організації, функціонування та розвитку» [19]).

3. Ті, в яких принципи законом про публічну службу не визначаються. Наприклад, у Чехії, Естонії, ФРН принципи публічної служби чітко й конкретно не визначаються, а організація й функціонування служби здійснюються на підставі загальноприйнятих принципів функціонування державних органів [20].

Література

1. Конституція України : прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради України від 28.06.1996 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon1.rada.gov.ua>.
2. Про державну службу : Закон України від 17.11.2011 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon1.rada.gov.ua>.
3. Про державну службу : Закон України від 16.12.1993 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon1.rada.gov.ua>.
4. Кодекс адміністративного судочинства України від 06.07.2005 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon1.rada.gov.ua>.
5. Про Кабінет Міністрів України : Закон України від 07.10.2010 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon1.rada.gov.ua>.
6. Про центральні органи виконавчої влади : Закон України від 17.03.2011 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon1.rada.gov.ua>.
7. Рішення Конституційного Суду України від 02.11.2004 р. у справі за конституційним поданням Верховного Суду України щодо відповідності Конституції України (конституційності) положень ст. 69 Кримінального кодексу України (справа про призначення судом більш м'якого покарання) [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon1.rada.gov.ua>.
8. Ця Конвенція, відповідно до Закону України від 17.07.1997 р. «Про ратифікацію Конвенції про захист прав й основних свобод людини 1950 року, Першого протоколу та протоколів № 2, 4, 7, 11 до Конвенції», є частиною законодавства України, оскільки Україна визнала обов'язковою юрисдикцію Європейського суду із прав людини з усіх питань, що стосуються тлумачення й застосування Концепції.
9. Про засади запобігання і протидії корупції : Закон України від 07.04.2011 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon1.rada.gov.ua>.
10. Про міліцію : Закон України від 20.12.1990 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon1.rada.gov.ua>.
11. Про прокуратуру : Закон України від 05.11.1991 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon1.rada.gov.ua>.
12. Про службу безпеки України : Закон від 25.03.1992 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon1.rada.gov.ua>.
13. Про військовий обов'язок і військову службу : Закон України від 18.03.1999 р. ; Про дипломатичну службу : Закон України від 20.09.2001 р. ; Про державну Прикордонну службу України : Закон України від 03.04.2003 р. // [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon1.rada.gov.ua>.
14. Про державного службовця : Закон Болгарії від 27.07.1999 р. // Публічна служба. Зарубіжний досвід та пропозиції для України / за заг. ред. В.П. Тимошука, А.М. Школика. – К. : Конус-Ю, 2007. – С. 601–638.
15. Кодекс цивільних службовців Греції станом на 01.11.2007 р. // Публічна служба. Зарубіжний досвід та пропозиції для України / за заг. ред. В.П. Тимошука, А.М. Школика. – К. : Конус-Ю, 2007. – С. 520–601.

16. Про публічну службу : Закон Литви від 23.04.2002 р. // Публічна служба. Зарубіжний досвід та пропозиції для України / за заг. ред. В.П. Тимощука, А.М. Школика. – К. : Конус-Ю, 2007. – С. 427–454.
17. Про права та обов'язки службовців : Закон Франції від 22.02.2007 р. // Публічна служба. Зарубіжний досвід та пропозиції для України / за заг. ред. В.П. Тимощука, А.М. Школика. – К. : Конус-Ю, 2007. – С. 153–167.
18. Про державну цивільну службу : Закон Латвії станом на 01.11.2007 р. // Публічна служба. Зарубіжний досвід та пропозиції для України / за заг. ред. В.П. Тимощука, А.М. Школика. – К. : Конус-Ю, 2007. – С. 454–467.
19. Про цивільну службу : Закон Польщі від 18.12.1998 р. // Публічна служба. Зарубіжний досвід та пропозиції для України / за заг. ред. В.П. Тимощука, А.М. Школика. – К. : Конус-Ю, 2007. – С. 388–427.
20. Про службу державних службовців в адміністративних установах і про винагороду державних службовців та інших працівників адміністративних установ : Закон Чехії від 26.04.2002 р. ; Про публічну службу : Закон Естонії від 25.01.1995 р. ; Про статус чиновників : Закон ФРН від 31.03.1999 р. // Публічна служба. Зарубіжний досвід та пропозиції для України / за заг. ред. В.П. Тимощука, А.М. Школика. – К. : Конус-Ю, 2007. – С. 269–388, 467–520, 225–269.

Анотація

Ківалов С. В. Принципи державної служби у новому Законі «Про державну службу». – Стаття.

Стаття присвячена аналізу принципів державної служби, передбачених у Законі «Про державну службу» (2011 р.). Особлива увага приділена порівняльній характеристиці принципів у чинному Законі «Про державну службу» (1993 р.) і новому Законі «Про державну службу», та принципів державної служби, передбачених у законодавстві країн Західної Європи.

Ключові слова: принципи, законність, персональна відповідальність, прозорість, верховенство права, політична неупередженість.

Аннотация

Кивалов С. В. Принципы государственной службы в новом Законе «О государственной службе». –

Статья.

Статья посвящена анализу принципов государственной службы, предусмотренных в Законе «О государственной службе» (1993 г.) и новом Законе «О государственной службе», и принципов государственной службы, предусмотренных в законодательстве стран Западной Европы.

Ключевые слова: принципы, законность, персональная ответственность, гласность, верховенство права, политическая нейтральность.

Summary

Kivalov S. V. Principles of the state service in the new Law «On the state service». – Article.

The article is devoted to the analyses of principles of the state service that are provided in the Law «On the state service» (2011). Special attention is devoted to the comparative characteristic of the principles in the current Law «On the state service» (1993) and new Law «On the state service» (2011), on the one hand, and principles of the state service, provided in the legislation of the West European states.

Key words: principles, legality, personal responsibility, transparency, supremacy of law, political impartiality.